

Abonamentul

Pentru monarhie:

Pre an 6 fl., 1/2 an 3 fl., 1/4 an 1 fl. 50 cr.

Pentru străinătate:

Pre 1 an 18 frcs., 1/2 an 9 frcs., 1/4 an 4 frcs. 50 cm.

Fôea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Fôe bisericescă-politică.

Inserțiuni

Un șir garmond: odată 7 cr., a doua oară 6 cr., a treia oară 5 cr., și de fie care publicațiune timbru de 30 cr.

Tot ce privesce fôea să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» în Blăși.

Anul IV.

Blăși 3 Novembre 1894.

Numărul 46.

Alegeri dietale.

De o vreme încôce se audă când și când svonuri despre o apropiată disolvare a dietei ungurești și despre alegeri nouă.

Despre svonurile acestea scrie „Fejérmegyei Napló” în 29 Octobree următoare:

„Svonurile despre disolvarea dietei nici de cum nu vor să amuțescă, dimpotrivă se susțin cu cerbicie cu atât mai mare, de când ministrul afacerilor interne a declarat, că guvernul nu a avut în gând repede disolvare a dietei. Că acțiunea cea mai de pe urmă a dietei de acum va fi probabil pertractarea budgetului de pe anul viitoriu, ori votarea repede a guvernării provisorie fără de budget, este fapt, pe cum e fapt și aceea, că în mai multe ministrii momentose domnesce o confusiune, care face aprôpe imposibilă guvernarea, și e fapt, că guvernul hotărât se teme a duce prefacerea administrației în administrație de stat înaintea dietei de acum. — Să păzim uscat praful nostru de pușcă, pe când va trebui să intrăm în lupta electorală, pentru ca să ieșim dintr'insa invingători.”

Așa dară disolvarea dietei și scrierea de alegeri nouă ar fi o necesitate, carea i-o impun guvernului împrejurările. Neamintită a rămas în „Fejérmegyei Napló” împrejurarea, că purtarea deputaților săsesci inspiră guvernului îngrijiri.

De totului totu altcum representă „Egyetértés” motivele unei eventuale disolvări a dietei. În 31 Octobree publică fôea acesta următoarea scire:

„Proiectele bisericesci-politice. Din Strigonu dela corespondentul nostru de altmintea totdeauna bine informat primim următoarea telegramă, ce are puțină probabilitate: Cestiunile bisericesci-politice, cari au ținut țara multă vreme în agitare, au ajuns la un punct critic. În cercurile acelea, în cari ômenii cunosc cu de-amănuntul toate fazele cestiunilor bisericesci-politice, vor să scie de totu sigur, că regele despre sôrtea proiectului de lege a căsătoriei civile a hotărât definitiv așa, că nu-l va sancționa. Hotărârea acesta definitivă a coronei se dă, că o știu deja și în Roma. În favorul proiectului deci abia va pute să se întimple schimbare. Se svonesce și aceea, că momentosa cestiune o vor deslega așa, că sancționarea de o cam dată o vor suspende și într'aceea vor întreba națiunea referitoriu la cestiunile bisericesci-politice. Ori cum s'ar decide cestiunea acesta fôrte momentosa — după informațiunea corespondentului nostru — sôrtea proiectelor până în momentul de față stă așa, că regele nu le sancționează, și așa dară dintr'insele pe lângă stările de partide de acum nu se va face lege.”

Adevărat, că „Egyetértés” publică în 1 Novembre cu multă satisfacere un fel de desmințire a acestui svonu,

care a apărut în semioficiosul „Bud. Tud.”. În sensul acestei desmințiri cele trei proiecte bisericesci-politice votate deja de amindon camere s'au subșternut numai în 30 Octobree coronei spre sancționare, și acesta pôte să urmeze deci numai după mai multe zile. Dar desmințirea acesta altcum nu face alta, fără numai trage la îndoelă în tonul suveran al unui oracul semi-oficiosu temeincia scirii, ce a împărțit-o corespondentul din Strigonu.

Noi de altmintea încă nu putem să nu primim cu îndoelă scirea aceea din Strigonu. Nutrim adevărat credința, că pe cum a succesul lui Wekerle prin o tactică mai multă istetă decât morală a aduce corona în dilemă, așa îi va succeda acesta și pe viitoriu. Nutrim deci credința, că proiectele votate deja de cele două camere vor dobîndi sancționarea coronei, și prin acesta va succeda lui Wekerle a deprinde din nou presiune asupra magnaților provocându-se la voința regelui, și în urmare casa magnaților va vota și proiectele bisericesci-politice, cari mai resta.

Asta ne este convingerea, și am pute numai să ne bucurăm, dacă în sfârșit am vedea, că ne-am înșelat.

Dar pentru aceea stafia alegerilor nouă pentru parlamentu totuși planază preste Ungaria. E fapt, că guvernul nu dispune în casa deputaților de o majoritate așa de mare, cât somnul să-i fie liniștit. E fapt și aceea, că coronei nu-i pôte să-i fie pe plac, că

Feuilleton.

Unu caraghioslicu literar.

Savantul protopresbiteru al Murșului Nicolae Maneaguț, cela, despre care „Tribuna” spunea deunăzi nisce lucruri minunate, — are să devină nu preste multă vreme unul dintre luceferii cei mai splendidi din literatura noastră.

Cum, cum nu, destul, că anul trecut Sfinția Sa publicase un „studiu național-istoric-religios” (numai?) intitulat „Reunirea Românilor din Transilvania și Ungaria”, în care se încerca, să dovedescă nici mai mult, nici mai puțin, decât că unirea noastră cu Roma a fost o înșelăciune iesuitică, și că prin urmăre, dacă vrem să se mântuască nemul românesc, datoriuță avem, ca toți să lucrăm pentru reunirea noastră cu biserica ortodoxă. Și spre acest scop se și provocă binevoitoriul autor și marele partinitoriu al uniților la presă, la Arhiepiscop și la Asociațiunea transilvană, ca cu toți să pună umărul la umăr spre a pute îndupleca pe bietii și ca val de capul lor uniți, să-și deschidă ochii și în sac și cenuse să mergă până în Fanaru la Capul orto-

doxiei și bătându-și pepturile să se roge de iertare și să ceră, ca să fie primiți în siutul pravoslavnic și multu luminat bisericii ortodoxe dela răsărit.

O, mare e puterea ta, iubire sfintă! Ce cuvinte voi mai adauge eu smeritul la ceea ce marele Apostolu Pavel le-a dășit vorbind de tine? Etă, sfințe Apostole, până unde merge puterea dragostii, pe carea tu atăta ai înălțat-o! Etă, un luminat protopresbiteru ortodoxu cum asudă sub impulsul acestei vîrți sfinte. Cum dă din mîni și din picior, numai ca să scape pe întunecat unii dela perire. Etă cum strigă în lumea largă, cum cere ajutorul tuturor spre a mântui pe acești nenorociți! Și ei? Ei, uniții, ei n'audă, ei nu înțeleg! Spu-le-a acestu milosu părinte între patru ochi, spusu-le-a înaintea adunării, și ei n'au priceput! Lasă-i, lasă-i ca pe nisce păgâni și vameși!

Așa e, iubiți cetitori! Părintele Maneaguț a asudat mult, până a scris valorosa sa lucrare național-istorică și religioasă! Cine ar pute spune, câte luni și câți ani a muncit el, ca să pervertescă datele istorice în folosul colosivei sale idei? Cine ar pute spune, câte nopți nedurmite a petrecut el chiar

și pe la Ocna Sibului frămîntându-și creierii, până a plămădit acestu studiu epocal! (Până s'a făcut ramolit, ar dăce un frate de dincolo.)

Nime, nime altu de cât Sfinția Sa!

Da! Sfinția Sa o scie acesta, scie, cât prețuesce lucrarea sa, căci numai știind valoarea ei științifică a putut să credă, că Academia română va premia lucrarea sa cu premiul Năsturel-Herescu de 4000 lei, după care a concurat.

Dar dl Gr. G. Tocilescu, de sigur din invidie spre a nu-l vedea ridicat așa sus în sfera literară, a făcut un raport de totă nefavorabilă acestei lucrări și a îndemnat de odată și pe colegii săi din comisiunea premiilor, să voteze contra premiării. Și ca aprôpe toate lucrurile rele, a succes și acesta, și bietul Maneaguț a cădut la premiare, avîndu 8 voturi contra și numai 1 pentru. ¹⁾

Dar mîngăie-te, părinte! Ce știu dnii Kalinderu, Caragiani, Dr. Brînză, Haret, Xenopol, Olănescu, Romanu, Dr. Babeș și chiar și raportorul Tocilescu, despre ce voiai

¹⁾ Analele Academiei Române tom. XVI. 1893—1894 pag. 360.

guvernului ei face politică cu ajutoriul independentiștilor. E fapt și aceea, că politicianii catolici se pregătesc pentru eventualitatea unei disolvări a camerei deputaților.

Înse chiar și în cazul, cându temerea acestei disolvări s'ar adevăra de deșertă, totuși ne aducem aminte de aceea, că mandatul dietei actuale se apropie totuși mai mult de expirare, și atunci firesc că voru trebui să urmeze alegeri nouă.

În fața acestor alegeri, întâmplă-se ele acum în pripă ori mai târziu la timpul său, după modesta noastră părere nu ne este iertat, să privim cu mâinile în sinu. Dór alegerile acestea pe noi ne privesc cu multu mai de aproape decâtu pôte chiaru și pe compatrioții unguri.

Se organizăză tôte partidele parlamentului, pentru ca din lupta electorală să iese învingătoru liberalismu. Se audu în presa ungușcă și voci de aceea, cari pretindú fuzionarea tuturor partidelor parlamentare afară de stînga cea mcî extremă, pentru ca astfel să se asigure izbîndile câștigate deja și să se pregătésă izbîndi nouă asupra popórelor nemagiare și asupra catolicismului.

Catolicii din parte-și încă se organizăză, pentru ca să formeze unu partidú parlamentarú catolicú, care să înfrunte návala ulterioară a liberalilor asupra bisericeii și să redobîndésă pozițiile pierdute.

Er noi ce facemú? Noi încă facemú ceva. Ne închipuimú, că suntemú pasiviști, dar nu ne organizămú pasivitatea, și ne plîngemú mereu în temniță și afară de temniță, că ni-se face nedreptate, și sperămú cu sentimentalitate, că dușmanii némului nostru, urîndu-li-se de plîngerile noastre necurmăte, în sfârșitú ne vorú face pe voe.

Care poporú de pe fața pămîntului

a ajunsú la izbîndă pe calea unei politici sentimentale?

Nu vedemú ore, cum pretutîndenea popórele asuprite aú ajunsú ori suntú pe calea de a ajunge la țînta aspirațiilor sale cu ajutoriul unei politici practice?

Fericirea țerei prin Kossuth. — Ludovicu Kossuth, ale cărui idei politice și astăđi însufleșescú aproape întregu poporul magiarú, a fostú o calamitate pentru țara acésta, deși era înzestratú de Dumnezeu cu însușiri extraordinare, pe cari le-ar fi pututú folosi pentru înflorirea Ungariei și pentru fericirea popórelor ei.

În 1848 cu politica lui nefericită a aruncatú întregă țara în răsboiú civilú, scaldândú pămîntul ei în sângele fiilor ei. Pe naționalitățile nemagiare a cercatú să le amăgésă cu felú de felú de promisiuni, pe cari nici odată nu le-ar fi ținutú, de-orece și pe marginea mormîntului declară, că numai sabia are să resolve cestiunea naționalităților din patrie. Familia domnitóre, căreia Ungaria are să mulțămésă eliberarea sa de sub jugul turcescú, printr'însulú a fostú nu numai detronată, ci și urgisită și calumniatá, până cându l'a înghițitú mormîntul.

Elú, care în tótă viața sa a cercatú totdeuna conflictele, chiarú și din singurătatea sa dela Torino, cu puține zile înainte de mórte, a produsú unú nouú conflictú, ale cărui urmări nici nu se potú prevedé: conflictul între conștiința cetățenésă și cea religioasă a fiilor patriei comune.

Dacă reposatulú Kossuth nu ar fi comandatú partidulú independentistú, ca în cestiunea proiectelorú de lege bisericesci să spriginésă pe guvernulú liberalú, astăđi nu amú avé aceste legi, despre a cărorú sancționare anevot ne mai putemú îndoi.

Vomú avé așa dară nisce legi, cari fiindcă emanéză dela auctoritatea statului, ar trebui să fie respectate de fiesce care cetățanú. Dar fiindú că de altá parte aceste legi staú în contradicere cu credința și conștiința religioasă a maiorității covrșitóre a cetățenilor,

conflictul între cetățenii creștini și între auctoritatea, dela care aú emanatú acele legi civile, este inevitabilú, de-orece mai pe sus este credința descoperitá de Dumnezeu și conștiința religioasă, decâtú ideile scálciate omenești ale lui Kossuth depuse în legile amintite.

Pe cându țara întrégă geme sub sarcinile publice, pe cându miseria și emigrarea iewa proporțiuni totú mai mari, pe cându chiarú și în ținuturile cele mai bogate ale Ungariei se revoltá țeranii în contra proprietarilor, pe cându naționalitățile nemagiare suntú adâncú nemulțămite și agitate, pentru că nu suntú tractate după principiile dreptății și ecuității: ce lipsă amú mai avutú de nisce legi, cari menite suntú a rápi din sufletele cetățenilorú tesaurulú celú mai sfîntú, credința și religiunea, care singurá ne mai pôte mângáia în mijloculú suferințelorú create de actuala ordine socială și de statú?

Dar ca de astfelú de stări îngrijitóre nimeni să nu se mai intereseze, s'a îngrijitú de timpuriú Ludovicu Kossuth.

Pe pămîntul patriei și-a depusú țérina trupului său, în care stá îngropatá o sémîntă roditóre, pe care fiulú dînsului Franciscu Kossuth a venitú, să o cultiveze, pentru ca dintr'însa „să rêsarâ și înfloreșă independința patriei“.

Toți, cari astăđi conducú destinele țerei, își dau concursulú lorú activú ori pasivú, pentru ca lucrarea lui Kossuth Ferencz să ducá la rezultatulú contemplatú de tatálulú.

Toți suntú preocupați atátu de multú de sémînta îngropatá în țérina lui Kossuth Lajos, încátu nu mai ținú contú nici de dreptulú naturei, care garantéză esistența și dezvoltarea popórelorú, nici de glasulú lui Dumnezeu, care ne-a poruncitú, ce să credemú și cum să lucrămú.

Vomú vedé, că ce pomú va rêsári din sémînta lui Kossuth Lajos. Noi sperămú, că nu va fi pomulú doritú de dînsulú, ci pomulú libertății religioase și alú egalității și frățietății tuturorú popórelorú din acésta țară.

Sfinția Ta să scrii? Ce pricepú ei din studiulú dtale naționalú-istoricú și religiosú? De sigurú nimica. Și cum ar și pricepe? Căci étá! unulú e archeologú, altulú medicú, alú treilea poetú, alú patrulea botanicú, alú cincilea matematicianú și așa mai departe, — ei se vorú pricepe la baccili, dóră și la desgroparea drumurilorú și vechilorú cetăți romane, nu înse la mântuitórea idee a reunitii Românilorú. Dováda e următorulú citatú: „Socotescú,“ dice raportorulú Tocilescu, „că Academia n'ar face bine, să încurajeze prin premiare o scriere mai multú tendențioasă, (Audi acolo!) decâtú sciințifică, și care nu numai prin conținutú, dar și prin formá lasă multú de doritú. (Sigurú vorbește aci invidia!) E destulú a spune, că cuvintele „obrasnicie“, „obrasnicú“, „impertinență“, „insolență“, „flécuri“, „minciuni“ etc. le găsímú cu multá liberalitate întrebuințate de S. Sa protopresbiterulú Nicolae Manegutá.“²⁾

Am dreptú, nu-i așa? Vorbesce dlú Tocilescu cu cunoștința de cauzá? Nu, de trei ori nu! Căci cine a mai auditú, să nu numesci actulú Unirii o înșelăciune, pe Iesuiți să nu-i intitulezi impertinenți și obrasnici, și la sêrmanii uniți, ce-și apêră biserica, să nu le dici, că vorbescú flécuri și minciuni? Dlú Tocilescu nu o scie înse asta, dînsulú nici n'are timpú, să se ocupe de ele. Tocmai colo spre mędă nópte, într'unú colțú depăr-

tatú alú țerii românesci, aproape de pravoslavnică Rusie, în capitala jidovită a Moldaviei, în vechiulú Iași, s'a găsitú o revistá, despre care se dice, că ar fi critică și literară, lucru, pe care de altcum atátú „Viața“ câtú și „Evenimentulú literarú“, deși dușmane între ele, totuși se unescú întru a-lú contesta, — s'a găsitú, o repetú, o fôe și unú scriitorú, cari vinú și cu multá bucurie salutá aparițiunea acestui studii, de abia acum în alú doilea anú alú vieții și după norocita scápăre de atentatulú Academiei.

Dlú I. Calomfirescu e autorulú superbeí recenziunii apărute în „Revista critică-literară“ de sub direcțiunea dlui Ar(une) Densușianú. „... scrierea párintelui Manegutú este de o deosebitá actualitate, meritá să fie cetitá cu serioșitatea și ardórea cu care a scris' o valorosulú autorú.“ (Nr. 9—1894 p. 374).

Josú capetele vóstre, nemernici criticestri, plecați cerbicele vóstre la audulú acestei sentințe lapidare!

Ați auditú! Nu „tendențioasă“ e scrierea párintelui Manegutú, ci de o deosebitá actualitate; și nu numai că nu lasă nimicú de doritú în privința formei și a conținutului, ci ea e scrisá cu serioșitate și ardóre; și nu numai că nu e liberalá în expresiuni Sfinția Sa, ci din contrá e „valorosú“. Dlú Calomfirescu ne-o spune, și datorí suntemú, să ne supunemú cu totú respectulú. Dar nu e destulú, că Dsa laudá studiulú párintelui Manegutá, ci auditú, cum continuá de frumosú:

„Ađi, cându uniația amenință pe Români cu *perire națională*, nu ar fi Români nisce idioși să-și voescă mórtea pentru uniație?“

„Cum? noi ađi... să fimú mai proști de câtú simplii și naivii nostri bêtráni?“ (P. 327)

O, fertați-ne pentru Dumnezeu! Trimiteți-ne repede unú pravoslavnicú párinte ortodoxú, căci celú din Blașu e trecutú dela noi la voi și n'a fi destulú de dreptcredinciosú; trimiteți-ne în grabá, de s'ar puté, pe Clarissimulú dñu Ion Broju, trimiteți-ni-lú, ca să insinuámú trecerea, căci n'amú vré, să murimú! Tređiți-vé din somnulú vostru, voi mari bárbăți Șincai, Clain, Maiorú, Cipariú, Vancea, Barițú, tređiți-vé cu toții și vé convertiți! Grăbesce, iubitulú nostru párinte Lucaciú, și tu frate Domide, și voi dece preoți uniți din temnițele Clușului, și voi, scumpii nostri laici Dr. Rațu, Coroiánú, Dr. Mihali, Popú de Basesci, Barbú, grăbiți, de ieșiți din sinulú acestei bisericeii, ce vé duce la desnaționalizare, faceți-vé ortodoxi, și veți vedé, cum se vorú îndulci suferințele vóstre, și cum noué puteri vorú incolți în pepturile vóstre, și vé veți aseména — preotului ortodoxú Prie din Săcádate!

Dar se pôte că glasulú meú va fi prea slabú și rágușitú, (căci am umblatú pe la culsuri de vii,) de aceea vé rogú pe voi, uniților frați Albini, pe tine propagandistule Dr. Branisce, strigați de pe „Tribuná“ și scrieți în „Dreptatea“, că uniații să cumpere naționalulú și istoriculú și religiosulú studii alú

²⁾ Totú acolo pag. 380.

Revistă bisericească.

Din Patrie.

Adunarea statului catolic transilvanu în ședința din 25 I. tr. a hotărât, ca să înainteze Monarchului o reprezentare rugându-l, să nu sancționeze legile inimice bisericeii și să rezolve fără amânare cestiunea autonomiei catolice. Hotărîrea acasta a provocat mare indignațiune în presa liberală și în așa numiții catolici liberali. Ne pare bine, că adunarea statului catolic prin hotărîrea de mai sus a reparat în câtva scandalul dat prin neprimirea abdicierii baronului Jósika Samu.

Revistă politică.

Afaceri interne.

Comisiunea casei magnaților în ședința din 29 Oct. a debătut de noi proiectele de legi despre „liberul exercițiu religionar” și „recepțiunea Jidovilor”, respinse odată de acasta casă și retrimise fără modificare de câtră camera deputaților. Comisiunea cu majoritate de voturi a primit proiectele. Pentru respingerea lor în plenul ședinței casei de sus fruntașii catolici contele Zichy Nándor și Eszterházy Móricz Miklós au convocat la o consultare pe soții săi de principii. Dela energia magnaților creștini atrîna acum, ca să nu se ridice la valoare de legi nereligiozitate și descreștinarea sașă jidovirea societății.

Duminecă a sosit în Budapesta Kossuth Ferencz, fiul lui Kossuth Lajos. Elu a fost primit de o mulțime de popor și salutat de unii deputați independențiști. Kossuth răspundînd la omagiile, ce i-s'au făcut, a declarat, că elu a venit în Ungaria, nu ca să conturbe liniștea, ci ca după puterile sale să conlucre spre a promova înflorirea

unei Ungarii libere și independente; elu stă pe basa legilor în vigore și recunoște pactul închiat între rege și națiune, adaugă înse, că stă pe basa concludului luat în dieta din 1790, care afară de buna vecinătate și uniunea personală nu are nimica comună cu Austria.

Germânia.

Din Berlin cu datul de 26 Oct. sosese scirea surprințătoare, că cancelarul imperiului contele Caprivi și-a dat dimisiunea. Asemenea a făcut și contele Botho Eulenburg, ministrul-președinte și de interne al Prusiei. Între acești doi bărbați de stat de mult domnesce rivalitate, care în timpul din urmă a erupt în diferențe formale, mai ales în cestiunea convențiunii comerciale cu Rûsia și în a măsurilor contra resvrătorilor socialiști și anarchiști.

Spre a pune capetă neînțelegerilor și spre a uni erăși în o persoană, pe cum era pe timpul lui Bismarck, demnitatea de cancelar și cea de ministru-președinte prusian, împăratul a primit dimisiunea ambilor.

Foia oficiasă „Reichsanzeiger” comunică, că împăratul a numit de cancelar al imperiului și ministru-președinte prusian pe locțiitorul din Alsația și Lotaringia principele Chlodwig Hohenlohe, eră de ministru pentru afacerile interne pe secretariul de stat Köller. Principele Hohenlohe e catolic și frate cu cardinalul Hohenlohe. Noul cancelar este în al 75-lea an al etății. Numirea lui după totă probabilitatea nu va schimba întru nimica atitudinea politică a imperiului german față cu celelalte puteri europene.

Sêrbia.

Cabinetul Nicolaevici în 26 a c. și-a dat dimisiunea, care a și fost primită din partea regelui. Noul cabinet

l'a compus bătrânul Cristici ca ministru-președinte și de interne. Cabinetul Cristici nu are colorit de partid, și după cum anunță foia oficiasă, stă preste partide. Elu voese consolidarea țerei prin regularea finanțelor și o administrație bună.

Din Congregațiunea Albei-Inferiore.

(Raportul special al Unirii.)

Adunarea generală a congrețiunii comitatului Albei-inferiore ținută la 27 Octobrie a c. în Aiud a fost una dintre cele mai interesante. Păcat înse, că Românii nici de astădată nu s'au prezentat în număr mai mare, pentru ca să sprijinască cu votul și aprobarea lor cele ce s'au propus din partea câtorva membri români din Blașu.

De față au fost dintre Români numai Gavrilă Popu canonic, Dr. Augustin Bunea secretariul mitropolitan, Dr. Vasiliu Hossu profesor, Iuniu Brutu Hodoșu directorul „Patriei”, Ioan Păcurariu parochul gr. cat. al Tiurului și Nicola Florescu proprietari din Ighi.

Punctul cel mai important din programul adunării generale era adresa comitatului Făgărașului înaintată la dieta țerei și la ministrul-președinte pentru modificarea legii electorale, pe care însuși comitatul amintit a declarat-o de nedreptă pentru Români. La punctul acesta s'a încins o discutiune, pe care voi a o descrie cât se poate de fidel, pe cât mă ajută memoria.

Comitetul permanent prin protonotariul Török Bertalan propune, ca adresa din cestiune să se ia simpliciter spre știință din motivul, că dieta în sesiunea prezentă, ocupată fiind cu discutarea altor cestiuni importante și mai virtosă a budgetului, nu ar ave timp, să se ocupe și de crearea unei noue legi electorale.

Dr. Augustin Bunea se ridică și propune, ca adresa comitatului Făgărașului să se recomande parlamentului și ministrului-președinte și din partea congrețiunii comitatului

lui Manegutu și cetindu-l să grăbescă a se face ortodox. Deci în presa străină, care nu se „placă sub patrașiră” (Sic! Sigur pentru că e făcut din patru fire.), „preparați terenul, luminați pe cei neluminați, încurajați pe cei șovăitori, intimidați și faceți imposibili pe vameși și pe farisei și împingeți-i pe toți a pândi și a pune mâna pe moment!”¹⁾ La voi, scriitori ai presei, la voi e totă scaparea, rugămu-vă dară, nu întârziati nici o clipită a îndemna pe Români, să se facă ortodoxi, spuneti-le, că de nu, . . . voru peri!

Neuitată să fie ziua, când v'ați născut voi, mari patroni ai bieților uniți! Binecuvintat să fie césul, când ați luat pēna și ne-ați arētat calea, cum ne ptem mântui!

Nimicitore sunt pentru uniți și Iesuiți de o potrivă cuvintele următoare ale dlui Calomfirescu:

„Condițiunile cu care se făcuse unirea nu erau cunoscute, sau adecă era cunoscute numai după un document care s'a dovedit ca o obrasnică falsificare făcută de catolici. Actul său manifestul de unire dat de mitropolitul Atanasie și de protopopul, l'au ascuns Iesuiții și a fost descoperit de dl Nic. Densușian și dat publicității. anul trecut.”

Cu acasta „perversitatea catolicilor”

¹⁾ „Revista critică-literară” 1894. Numărul 9. pag. 373.

a ajuns la culme. Și cum nu, mă rog? Pe un Iesuit îl punu păcatele, nu să nimicescă actul său manifestul de unire dat de mitropolitul Atanasie, ci să-l ascundă într-o arhivă publică, er pe altul îl punu păcatele, să publice acest act în anul 1885, pentru ca apoi dl Nic. Densușian în anul 1894 să pōtă dice: „. . . a fost descoperit de dl Nic. Densușian și dat publicității anul trecut.” Nu e asta culmea obrasniciei și perversității? Dar a cui? A Iesuiților și catolicilor?

În lumina cea mai frumoasă strălucesc ortodoxia dlui Calomfirescu din cuvintele acestea:

Ce se atinge de Archierei — magna petis Phaeton! Se scie, căci există documente că, la 1865—6 din mică interese confesionale, s'a sacrificat cauza mare națională și lucrurile au ajuns unde sunt. Etă pentru ce noi nu așteptăm asemenea lucruri, nu că nu ar fi posibile, dar nu-su probabile. Er când voru fi probabile, nu voru mai depinde de voința archierească, ci voru depinde archiereii de voința noastră, a credincioșilor, și ei voru trebui să dică de formă numai amin! la ceea ce au voit și au făcut credincioșii.

La acestea adaugem numai cuvintele: „Si tu, archiereule, să nu te faci codă mirnilor, că ești capu acelora.” Se cetesc cuvintele acestea în Constituțiunile Apostolilor II, 13.

Dați-mi înse voe, iubiți cetitori, ca drept închiare să vă fac cunoscută o descoperire de „prima forță”, datorită dlui Calomfirescu.

Mitropolitul Vancea, între alte rele, ce le-a făcut fiind în capul uniților, „a introdus pe unele locuri musica instrumentală în liturgie, și ce musică? banda de țigani! pentru ca mâne poimane apoi să pōtă introduce organele catolice.”¹⁾

Ați audit? Caraghiosful e prea mare! N'ași ave decât să puni jos pēna din mână și să mă miru, cum de omeni ca Manegutu, Calomfirescu și Ar. Densușian nu sunt încununați cu lauri!

Dar de închiare imi lea voe de a delătura vëlul de pe pseudonimul Calomfirescu.

Abusul cu banda de țigani, pe cum sunt informat, se deprinde în Făgăraș într-o serbătoare în fiesce care an. De acolo îl cunosc dl Nic. Densușian. Acolo s'a jertit elu adecă pentru nēmul românesc ca avocat, până s'a săturat nēmul românesc de jertfa prea multă. Dar ca „istoriograf” de renume european ar fi trebuit domnia lui să cerce și începuturile acestui abusu. Dacă ar fi făcut-o acasta, ar fi aflat a bună samă adevărul istoric, că acelu abusu a început a se deprinde în Făgăraș, mai înainte de ce s'a făcut Vancea mitropolit. Înse calumniare audacter!

¹⁾ Totu acolo pag. 374.

Albei-inferioare. Motivul invocat de proto-notariul comitatensu pentru luarea spre sciinta a adresei nu are nici o basă, deoarece nu noi avem să judecăm, că ore dieta are timp, să se ocupe și de legea electorală, nici nu suntem competenți, să prescriem timpul, când să se ocupe parlamentul de această chestiune momentosă. Din contră sunt motive, cari pretind imperios sprijinirea adresei Făgărășenilor. Chiar și din partea unor magiari s'a accentuat de repetite ori, că legea electorală trebuie să se modifice. Reforma acesta formeză un punct din programul unui partid politic magiar. Ministrul Hieronymi de repetite ori a declarat, că legea electorală este nedreptă și prin urmare trebuie reformată. Ungurii în continuu impută Românilor, că pentru ce nu și propun plângerile lor în parlament, care singur ar fi chemat a vindeca răul, dar în același timp închid Românilor ușile parlamentului prin susținerea unei legi electorale, care face imposibilă alegerea de deputați români.

Voci magiare: Nu pricepem! Să vorbească unguresce!

Dr. Augustin Bunea: N'am ce face, învățați și Dvóstră românește.

Gavrilă Popu canonic în Blașu: Între gravaminele poporului român din Transilvania este fără îndoială și legea electorală actuală, care nu ne permite, să ne alegem deputați în număr proporționat cu numărul nostru. Censul prea mare din Transilvania și împărțirea maestrită a cercurilor electorale este cauza, că Români, și dacă ar vre să aleagă deputați, nu și-ar pute alege un număr corespunzător de astfel de deputați, cari să aibă durere de interesele poporului român. Români de nenumărate ori au dat expresiune nemulțămirii lor pentru susținerea acestei legi nedrepte, înse plângerea lor a fost totdeauna neascultată, deși și ei contribuiesc cu sângele și averea lor la susținerea patriei. Acum se dă ocazia cea mai bună, ca chiar din cercurile oficiose ale comitatelor să se pornescă o acțiune pentru vindecarea unui rău, care nemulțămescă atât de adânc pe Români. Suntem, domnilor, foarte întristați, când vedem, că nici această ocazie nu se folosește spre delăturarea unui gravamen românesc, recunoscut și din partea unor Magiari. Sprijinesc propunerea făcută de Dr. Bunea.

Dr. Werner secretariul comitelui suprem într'o vorbire mai lungă se declară pentru propunerea comitetului permanent.

Nu sunt pregătite lucrările pentru o reformă atât de importantă. Români sunt și altcum într'o ferebă mare, și astfel ar fi periculos, ca tocmai acum să se pornescă reforma legii electorale. Pe Români nici această reformă nu i-ar pute mulțami, pe cum nu i-au mulțamit nici legile liberale aduse de marii bărbați ai națiunii magiare dela 1867 și 1868, pe urmele cărora calcă magiarii și astăzi. Și cum s'ar pute, să le facem pe voe Românilor, când totă mișcarea lor politică este o lucrare subterană, când în fruntea ei se află nisce agitatori, cari conspiră în contra statului magiar și a constituțiunii lor, când în programul Românilor este un punct, care voesce, să rumpă Transilvania de țara unghurască, și când și arhierii lor au votat în casa magnaților în contra legilor liberale, cari sunt menite

a da tărie statului magiar? Arete mai întâi Români, că sunt buni patrioți, dea mai întâi probe de alipire către statul magiar, și atunci se va executa și reforma legii electorale.

Baronul Kemény Endre a vorbit așa de fără înțeles, încât și de pe fața Ungurilor se putea ceti nemulțămirea cu cele susținute de dînsul. Între altele a dist cam următoarele:

Eă nu știu, *ce dracu*, — vă rog de iertare, dle comite, că mă folosesc de această expresiune neparlamentară, — eă nu știu, pentru ce ne ocupăm de această chestiune. Dora știți bine, că noi nu avem drept, să scriem la parlament, să reformeze legea electorală. Asta-i treba dietei, nu a noastră. Nu ne vom lua noi după Făgărășeni. Aci în țara unghurască, ce mai umblă Români cu reforma legii? Ei să învețe unguresce, că așa se cuvine celor ce trăiesc în Ungaria etc.

Dr. Vasile Hossu: După vorbirea interesantă a dlui Werner Gyula permiteți-mi și mie, să mă pronunț în chestiunea acesta.

(*Voci magiare:* Să-lu audim unguresce!)

Scusați, dlora, dar eă sunt datorii, să vorbesc românește, pentru că se cuvine, să-mi respectez limba maternă și să mă folosesc de dreptul, ce mi-lu dă legea. Altcum dacă dvóstră nu mă veți înțelege, la sfârșit ve voi interpreta și în limba magiară cuvintele mele. Îmi pare foarte rău, că dvóstră ve opuneți unei reforme, care tinde la vindecarea unui rău accentuat și din partea magiarilor. Ministrul de interne a recunoscut și în parlament și afară de parlament, că este întemeiată cererea pentru reformarea legii electorale. Ministrul-președinte Wekerle a spus apriat în discursul său delă Baia-mare, că trebuie să delăturăm motivele plângerilor îndreptate, între cari este și actuala lege electorală. Partidul independentist de repetite ori a cerut dela parlament, să nu mai amâne această reformă salutară. Nu considerați deci această reformă numai ca un postulat al Românilor, ci ca o lipsă generală simțită. Și dacă dvóstre ve cade greu, că această reformă o pretindem noi români în această congregație, nu ne considerați ca pe români, ci ca pe concetățenii Dvóstre, cari voesc să delature nisce stări anormale recunoscute și de magiari. Sprijiniți dloră această reformă, dacă doriți sincer, să se rezolve chestiunea română. Pe calea acesta veți face, să se mai micșoreze nemulțămirea, de care sunt cuprinși Români, pe când cu gendarmi și cu forța nu veți ajunge nici odată să liniștiți conștiința Românilor despre nedreptatea, ce li-se face. Conștiința este un tesaur ascuns, la care nu străbate baioneta și forța, și nu se poate produce prin terorizări, ci numai prin împlinirea dreptelor postulate ale cetățenilor.

Noi Români înca suntem cetățenii patriei, pe carea am apărat'o, o apărăm și o vom apăra împreună cu Dvóstră în zile de restrite. Se cuvine deci, ca să n-se facă dreptate și să ni-se recunoscă aceleași drepturi, cari le au și frații magiari. Prin aceea, că Români își vor pute alege și trimite deputați în dieta țerei, statul unghur nu va pătimi nimica, căci și mai înainte au fost deputați români în parlamentul țerei, fără ca statul să fi fost periclitat prin acesta. Nu este adevărat, că Români ar fi dușmani statului unghur. Chiar și autonomia Ardélului, pe carea o reclamă Români, nu este îndreptată în contra între-

gitații statului, ci Români se silesc a o elupta pe cale legală numai ca o garanță a individualității lor naționale, pe carea voescu să și-o păstreze și desvölte sub coróna regelui unghur. Nu voescu Români, să recunoscă pe alt cineva de principe al Ardélului, decât pe acela, care poartă și coróna Ungariei. E drept, că există legea despre uniunea Transilvaniei cu Ungaria. Dar a lupta pentru schimbarea acestei legi cu mijloce, cari nu sunt contrare constituțiunii țerei, este iertat și Românilor, pe cum ar fi iertat la ori care cetățeni. Partidul independentist încă lucră în contra legii fundamentale despre dualism, și nimenia nu-lu taxeză de trădătoriu de patrie, deși ceea ce voesce el prin uniunea personală, este neasemenat mai mult, decât ceea ce voescu Români prin autonomia Ardélului.

Nu ve abată dela idea reformei electorale împrejurarea accentuată de dl Werner, că arhierii români ar fi luptat în casa magnaților în contra liberalismului manifestat în legile bisericesti votate de parlamentul unghur. Arhierii nostri nu au luptat în contra adevăratului liberalism, căci adevăratul liberalism nu consiste în vătămarea conștiinței religioase a cetățenilor, ci în respectarea ei, ér Arhierii nostri numai pentru apărarea acestei conștiințe religioase în contra atacurilor făcute de falsul liberalism și-au ridicat glasul și votul lor în contra proiectelor de lege bisericesti.

Aceste mă-am ținut de datorință a le accentua spre a sprijini propunerea făcută de dl Dr. Bunea, și dacă dvóstră doriți, acestea sunt gata a vi-le spune și unguresce.

Voci magiare: Nu-l de lipsă, că am priceput.

Dr. Mohay deputat dietal recunosc defectele legii electorale de astăzi, dar după ce adresa Făgărășenilor nu cuprinde un proiect gata de reformă a acestei legi, se alătură la propunerea comitetului permanent, ca adecă acea adresă să se lea numai spre sciintă.

Dr. Augustin Bunea: Ca propunătoriu am dreptul, să vorbesc încă odată la obiect, înainte de ce s'ar pune la vot propunerile, cari s'au făcut în această adunare. Înainte de toate declar, că în tot discursul debaterii nu am audiat nici un singur argument, care să mă fi convins, că propunerea făcută de mine nu ar fi raționabilă, justă și ecuitabilă și nu s'ar fi făcut la timpul și în locul potrivit.

Dl baron Kemény Endre voinde să vorbească în contra propunerii mele n'a făcut alta, decât a tras la îndoială un drept constituțional, care l'a exercitat în toate timpurile și-lu exerciteză și astăzi toate congregațiile comitatense: dreptul de a trimite la parlament adrese, cari privesc cauze publice și dorințe juste ale cetățenilor. De acest drept s'a folosit de repetite ori și comitetul nostru, și astfel cuvintele dlui baron Kemény Endre nu ne pot împedca, să nu recomandăm parlamentului și ministrului președinte adresa Făgărășenilor pentru reforma legii electorale.

Dar nici argumentele desfășurate din partea dlui Werner Gyula nu au puterea de a mă abate dela propunerea mea făcută cu cea mai intimă convingere, că prin acesta aduc servitiu nu numai Românilor, ci și patriei întregi. Ne spune dl Werner, că noi nu suntem pregătiți pentru reforma

legii electorale. Eu înse trebuie să declar, că cestiunea nu trebuie să se pună așa, pe cum o pune dl. Werner. Noi trebuie să ne întrebăm, că ore de lipsă este, să ducem în deplinire reforma legii electorale? Că este de lipsă, s'a dovedit destul de lămurit în discușiunea de până acum, și astfel nu ne rămâne alta de făcut, decât să accentuăm și noi această lipsă recunoscută din toate părțile, recomandându adresa Făgărășenilor așa, precum doresc și ne rogă dinșii. Cestiunea pregătirii lucrărilor pentru reforma legii electorale nu cade în competența noastră, ci în a altor factori, cari dacă ar vedea, că țara întregă prin congregațiunile comitatense doresce reforma din cestiune, o vor și pregăti în timpul cel mai scurt posibil.

Ne spune mai departe dl. Werner, că nu este timpul potrivit astăzi pentru astfel de reforme, cum e și cea de sub întrebare, de-orece Românii se află într-o mare febră, care nu ar trebui alimentată prin reforme atât de adânci tăietore în viața statului.

Apoi bine, domnilor, dacă este așa de mare febră românilor, încât nici reformele reclamate de împrejurările actuale nu se mai pot discuta și duce în deplinire, atunci trebuie că această febră grozavă să se fi manifestată între Români prin acte de violență. Dvóstră, cari ședeți la această masă verde, locuiți toți într-un comitat aprópe curat românesc, și cei mai mulți dintre Dvóstre în comune curat românesc. Ei bine, eu vă întreb, că Românii aceștia, cari după dl. Werner ferbă atât de tare, încât pentru ei nici legislațiunea nu se mai poate ocupa de reformele cele mai necesare: La care concetățenii magiară i-a făcut să-i pică macar un singur fir de păr din cap? Cui dintre Dvóstre i-au aprinsă sau dirimat Românii casele? Cui i-au prădat Românii averea? Care dintre Dvóstre se poate plânge, că petrecându în mijlocul poporului român, i-a fost periclitată siguranța personală? Care dintre Dvóstre a fost macar insultat vre-odată din partea Românilor? Eu sunt sigur, că nici unul. (Un magiară esclamă în limba română: Asta-i chiar drept!) Românii nu fac astfel de lucruri, pentru că ei țin foarte mult la reputațiunea lor de popor cu minte, cumpătat, chibzuit. Ei voesc, să trecă înaintea Europei întregi de un popor de ordine, de un element civilizațor în orientă. Sunt înse nemulțămii foarte adânci Românii. Dar și această nemulțămire și-o știu esprima, nu prin acte de violență, ci prin manifestațiuni pacifice, cum au fost și manifestațiunile de pe timpul procesului memorandului dela Clușă, despre cari chiar un distins publicist magiară a șis, că astfel de manifestațiuni frumoșe și pacifice pentru drepturile sale numai Românii știu face.

Ne șice mai departe dl. Werner, că Românii nu ar fi vrednici de reforme ca cea reclamată astăzi în privința legii electorale, de-orece n'au știut să-și arete grațitudoinea lor nici față cu instituțiunile liberale create prin legile dela 1867 și 1868 cu ocașiunea inaugurării erei constituționale.

Eu recunosc, domnilor, că bărbații de stat ai Ungariei, cari au creat legile dela 1867 și 1868, au ținut mai mult cont de drepturile poporilor nemagiare, decât cei de astăzi. Recunosc, că Eötvös, Deák și alți bărbați iluștri de atunci au avut și

priceperea și inima de a mulțami cel puțin în unele privințe naționalitățile nemagiare prin legile amintite. Înse durere că bărbații de stat, cari au urmat lui Deák și Eötvös, nu numai n'au lucrat în spiritul lor, ci chiar puținele drepturi asigurate naționalităților nemagiare prin legile dela 1867 și 1868 au început a le forfecă și a le ciunta prin legi și ordonanțe ulterioare, încât astăzi nu avem mai nimic din ceea ce am avut la 1868. N'aveți decât să căutați la acest comitat, ca să vă convingeți despre adevărul aserțiunii mele, pentru că deși în acest comitat Românii constituesc peste 83% din înțregă populațiunea, totuși în personalul administrativă avem un singur român, și și acesta în post de tot inferior. Nu se laude deci dl. Werner cu liberalismul acela, cu care noi suntem tractați astăzi. Acest liberalism este departe ca ceriul de pământ de liberalismul lui Deák și Eötvös, și procedura dl. Werner este cu totul contrară la aceea, ce au urmat o acei doi bărbați.

Un alt pretext adus de dl. Werner în contra propunerii mele este acela, că înțregă mișcarea politică română este o lucrare subterană contrară statului și constituțiunii, și în fruntea ei se află nise agitatori. Față cu această afirmațiune eu îmi permit a vă întreba, că ore poate-se numi o lucrare subterană întrunirile publice ale Românilor, în cari și-au reclamat drepturile lor? Poate-se numi lucrare subterană vocea unisonă a presei române, care în vedul întregii lumi șerie și accentuază, că Românii sunt nemulțămii, și trebuie să li-se facă dreptate? Poate-se numi lucrare subterană un memorială așternut la un factor constituțional, înaintea tronului Regelui încoronat, dela care Românii au cerut delaturarea gravaminelor?

Pe aceia, cari au fost în fruntea acestei mișcări, i-au aruncat în temnițe dicându-se, că au lucrat neconstituțional! Dar acum suntem noi aci, în această congregațiune, înaintea unui for competent și constituțional, și cerem dela Dvóstre, să faceți un singur pas pentru linișțirea Românilor. Se cuvine deci, să-lă și faceți, ca să nu rămână Românii cu conștiința, că șorțea lor este numai asupra și prigonirea!

Ce privește autonomia Transilvaniei, după cele accentuate aci de un coleg al meu, nu aflu de lipsă a mai șori vorba. Dar cu privire la învinuirea ridicată de dl. Werner în contra arhierilor români eu numai atâtă vă întreb, că ore arhierii romano-catolici, cari păstoreșc o mare parte din poporul magiară, nu au votat și ei în contra legilor bisericesci? Ore nu s'au aflat și șuperintendenții calvini, cari și-au ridicat vocea în contra acelor legi? Pentru ce se descarcă dl. Werner cu liberalismul său numai în contra arhierilor români și pe arhierii magiară li crută în față Dvóstre? Da, dl. arhierii români au votat în contra legilor bisericesci, pentru că au avut datorința șfintă, să o facă acesta. Dacă ar fi făcut altminte, ei s'ar fi pus în contradicere cu dogmele bisericeii lor, ar fi venit în conflict cu conștiința religioasă a credincioșilor, pe cari li păstoreșc, și astfel din pășori s'ar fi făcut trădători nevrednici de scaunele arhieresci.

Leștiunea de patriotișmă, ce o dă aci dl. Werner, eu nu o primesc. Românii

tocmai așa își dau tributul de sânge și avere pe altariul patriei, ca și concetățenii lor magiară, și tocmai așa sunt gata a apăra întregitatea statului ungară, ca și Magiarii. Adevărutul patriotișmă nu consistă în denegarea reformelor reclamate de principiile de dreptate și ecuitate, ci în implinirea lor. Adevărutul patriotișmă nu consistă în aceea, ca toți cetățenii să vorbescă o singură limbă, cum șicea dl. baron Kemény Endre, ci ca limba tuturor să fie prețuită și respectată după principiul evangelic, că ce șie nu-ți place, altuia nu-i face! Adevărutul patriotișmă nu consistă în aceea, ca sub pretextul întăririi statului să se lucre din toate puterile pentru amalgamisarea tuturor poporilor patriei într-un singur popor, ci în aceea, ca să se respecte și desvólte individualitatea, ce o au diferitele popore dela Dumneșeu, pentru că statul nu este mai pe șus de legile șirii și ale lui Dumneșeu, ci este subordonat acelor!

După ce a mai vorbit încă odată protonotariul comitatensă, membrii magiară au primit propunerea comitetului permanent, și astfel adresa Făgărășenilor s'a luat șimpliciter spre șciință.

Noutăți.

Din archidieceșă. În 25 Octobree alușnilor archidieceșani de cursul aluș IV-lea al Seminarului teologic din Blașu li-s'a conferit în Gherla „lectoratul“ de cătră Iluștritatea Sa episcopul Dr. Ioan Șzabó.

Concurș la stațiuni docentale. S'a scris concursă cu termină până în 15 Novembree 1894 la stațiuni: 1. *Chizdia* cu emolumentele: Șaliuș cantor-docent aluș în bani 128 fl., grădă 1200 litree 72 fl., cucuroză 1208 litree 42 fl., lemne de focă numai pentru cantor-docente 26 metri aduș gata la locuința lui 39 fl. 52 cr., arinda pământului școlei de 4 jughere 835 \square 30 fl., laolaltă 311 fl. 52 cr. Apoi cantor-docentele are locuința în natură cu grădină de 400 \square . 2. *Coroiesceni* cu emolumentele: Șaliuș docent aluș de 300 fl., 3 orgii cubice de lemne de focă aduse gata, corțel și grădină de legumi. 3. *Cigmeș* cu emolumentele: Șaliuș docent aluș de 300 fl., 8 metri cubici de lemne de focă, corțel.

Adunarea generală a reuniunii femeilor gr. cat. române din Blașu s'a ținut în 28 Octobree. Participarea a fost slabă. S'au aprobat literale fundatiionale ale „Fundatiunii Leontina F. Negruș“ de 400 fl. și ale „Fundatiunii Ana Vlășa n. Poruș“ de 200 fl. și s'au votat 100 fl. ca ajutoriu pe anul 1895 pe sama școlei de fetițe din Blașu.

Șarulă Alesandru III a reșosat în 1 a c. la Livadia în etate de 47 ani.

Procesul lui Dr. Lucaciș. Tabla reg. din Dobrișină a casat șentișa aduș în procesul lui Dr. Lucaciș de cătră tribunalul din Sătmăru, din motivul, că nu s'a conșesă acusatului a se apăra în limba sa maternă.

Cataștrofa dela Bistra în munșii apușeni. În 28 l. tr. pe la amăș s'a intimplat o teribilă esploșiune în fabrica de pulvere de pușcă a familiei Ebergényi din Bistra. Esploșiunea a produsă o detunătură înșpăimintătoare, care a fost șimșit și în șatele și orașele din apropiere. Fabrica în valore de 50—60 mii fl. e prefăcută în ruine; mai mulș lucrători au fost omoriș, eră alșii greș mutilaș.

În aluș XXI-lea proces al „Tribunei“ a fost condamnă redactorul Baiteș la 2 luni temniș ordinară, „Tribuna“ la șubtragea alor 500 fl. din caușiune, eră docentele Șuteu la 1 și de carceră ori 10 fl. în bani.

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardeal.

B. Săborul mic.

II.

Synodus partialis ală Calviniloră din Ardeal.

Identitatea numirii latine a săborului mic românească și a sinodului parțial calvinesc din Ardeal. Ceea ce era săborul mic în biserica românească din Ardeal, aceea era synodus partialis sau particularis la calvinii din Ardeal în veclul al 16 și 17-lea, adică sinodă, în care se aduna protopopulă cu preoțimea tractuală spre a pertracta și rezolvi cause bisericesci.

Și aici ca și la săborul mare, întâiu și mai întâiu este bătătoriu la ochi, că nu numai calvinii, ci și Români terminulă românească: săborul mic pe limba latină îl traducă cu termiulă usitată la calvinii din Ardeal de: synodus partialis sau particularis.

Amintimă cu privire la lucrulă acesta numai ună actă străină și unulă român.

Așa superintendentele calvinesc Vesprémi István în decretulă, prin care la anulă 1697 pe Popa Ionă din Huniadóra îl în-tăresce de ispravnică protopopescă săborulă mică îl numesce în limba latină: partialis (synodus).¹⁾

Asemenea sinodulă dela 1728 ținută sub presiulă Rectorelui Iesuițiloră în punctulă 5 dispunendă, ca protopopii câtă mai curândă să adune pe preoții tractuală la săborulă mică, în limba latină se exprimă astfel: „vocabunt ad particulares synodos omnes suos popas.“²⁾

Chiară și dacă nu amă avă alte date cu privire la identitatea săborulă mică din biserica românească cu synodus partialis ală bisericei calvinesc din Ardeal în seculii 15 și 16, și împrejurarea, că în limba latină pörtă amëndouă aceeași numire, ar fi destulă să stărnescă credința în infurina unei din aceste două biserice asupra celeialte relativă la aședamintulă bisericescă de sub vorbă.

Pe lângă identitatea numirii latine înse mai suntă și alte momente, cari limpedescă identitatea acăsta destulă de bine.

Momentele aceste le vomă considera acum pe rândă.

* * *

Identitatea săborulă mică românească cu sinodulă parțială calvinesc din Ardeal în privința timpului, loculă ținării și atribuțiuniloră. Synodus partialis ală calviniloră din Ardeal ca și săborulă mică din biserica românească să ținea în modă ordinariu mai de multe ori în ună ană, în modă estraordinariu înse de câte ori cerasă împrejurările.

Canonulă 89 din colecțiunea lui Gelei cu privire la lucrulă acesta se exprimă în modulă următoriu:

„Alterum speciale seniorum officium ect, ut synodos suorum confratrum statis temporibus convocent; et quidem ordinarie singulis quibusque annis terna vice Estraordinare vero, si gravis aliqua ac urgens necessitas ingruerit, aliis quoque temporibus intermediis.“

Eră Salamon Joseph în opulă citată³⁾ despre timpulă sinodulă parțială scrie:

„Ad speciale praeterea seniorum officium pertinet synodos suorum confratrum statis temporibus, ordinarie terna vice convocare“. Cuvintulă: ordinarie arată două lucruri. Întâiu, că sinodulă parțială de regulă se ținea de trei ori pe ană, a doua, că se ținea în modă estraordinariu și mai de multe ori. Altcum dacă n'ar fi esistată și sinode parțiale estraordinare, nu ar fi fostă lipsă să se adaugă în tectulă cuvintulă: ordinarie:

Ce se ține de loculă, unde se aduna sinodulă parțială calvinesc, ca și săborulă mică din biserica românească din Ardeal se aduna în diverse locuri.

Totă canonulă de mai susă alui Gelei despre loculă sinodulă parțială scrie, că protopopulă este datoriă să-lă convöce „ad se vel in alium quempiam convenientem locum,“ eră Salamon Joseph la loculă citată chiară aceste cuvinte le folosescă cu privire la loculă, unde se ținea sinodulă parțială.

Deși suntă mai deună sute de ani, deja, de cândă a încetată în Ardeal domnirea principiloră calvinesci, și de cândă biserica

¹⁾ Veđi mai susă punctulă 2 din urmele istorice despre săborulă mică.
²⁾ Veđi mai susă punctulă 10 despre urmele istorice relative la săborulă mică.

³⁾ De statu ecclesiae en ref. in Trans. commentatio Clușă 1840. pag. 83.

calvină din Ardeal se silescă totă mai tare a se organiza în conformitate cu principiulă ei despre preoția universală, totuși sinodulă parțială cu mai mică o modificare a rămasă până la 1871 în forma, în carea era pe timpurile principiloră calvinesci.

Chiară și atribuțiunile de dreptă ale sinodulă parțială au rămasă mai totă cele vechi. Aceste suntă următoarele:

1. Sinodulă parțială ală calviniloră, ca și săborulă mică din biserica românească alege pe notariulă tractuală, care are votă în sinodulă generală, în care se alege superintendentele.¹⁾ Adevărată, că canonulă 93 din colecțiunea lui Gelei în sinodele electorale permite votă tuturoră preoțiloră. Practice înse s'a restrinsă dispoziția acăsta a canonulă în acolo, că votiza numai protopopulă și notariulă tractuală sau substitutulă aceluia. Și este cunoscută, că și la alegerea mitropolitulă românească pe lângă protopopulă are votă și notariulă ad hoc ală tractulă.²⁾ (Veđi mai susă pg. 57).

2. Precum în săborulă mică ală bisericei românească din Ardeal se alegeau jurății sau asesorii scaunulă protopopescă, așa și în synodus partialis ală bisericei calvine se alegeau asesorii scaunulă protopopescă.

Salamon Ioseph vorbindă despre membrii sinodulă parțială, dice, că între aceia suntă și „Assesores confratrum suorum suffragiis electi.“

3. Synodus partialis, ca și săborulă mică alegea pre protopopulă tractuală.

Canonulă 86 din colecțiunea lui Gelei despre alegerea protopopulă de către preoțimea tractuală în sinodulă parțială prescrie următoarele:

„Singulae itaque dioeceses unum quemdam ministrum ex suis confratribus . . . commanibus suffragiis sibi in seniorelem eligere debent.“³⁾

4. Sinodulă parțială ca și săborulă mică avea jurisdicțiune contențioasă și penală asupra clerulă și poporulă din tractulă protopopescă respectivă.

Cu privire la jurisdicțiunea acăsta Salamon Ioseph scrie aceste: „Obiecta synodorum harum particularium sunt causae ministrorum disciplinares, censurae ecclesiasticae, aliaeque controversae pro re nata incidentes.“⁴⁾

Synodus partialis figura preste totă ca foră judecătorească de prima instanță în causele bisericesci, cum se vede din Petru Bod, care se exprimă astfel vorbindă de seria instanțeloră în biserica calvină din Ardeal:

„Sedes inferior est synodos dioecesana seu particularis.“⁵⁾ (Fiindă că calvinii numescă și astăzi protopopiatele diecese, așa și sinodulă protopopescă sau parțială îl numescă câte odată synodus dioecesana.)

Ba eră și pedepse anumite, pe cari putea să le dicteze synodus partialis ca și săborulă mică, rămânendă cele mai mari rezervate sinodulă generală, cum eră în biserica românească rezervate săborulă mare. Așa sinodulă parțială nu-i era permisă a dicta decâtă escomunicațiunea mică,⁶⁾ nu-i era permisă a depune pre preoți în perpetuă, a primi pre cei depuși, sau a-i da puteri civile.⁷⁾

5. În synodus partialis se pertractă și decideau și cause administrative mai mică referitoare la tractulă respectivă. Se vede acăsta din canonulă 89 ală colecțiunii lui Gelei, care prescrie, ca synodus partialis să nu pertracteze și rezolve cause „gravioris momenti“ fără voea superintendentelă. De unde se vede, că dacă causele mai însemnate eră de competența superintendentelă, causele mai puțină însemnate puteau fi pertractate și rezolvite în synodus partialis.

Analogă s'a purcesă și în săborulă mică din biserica românească, precum se vede din socotința a 3-a din ziua a doua a săborulă mare dela 1742 unde se dice:

¹⁾ Dosa Elek »Az ev. ref. egyházi jögtana« Pest 1863. pag. 157.
²⁾ Veđi Dosa Elek op. cit. pag. 21 și Dr. Kolozsvári Sándor »Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyházjoga« Debreczen és Nyiregyháza 1870. §. 84 și 85.
³⁾ Op. cit. pag. 83 și uu. și Dosa Elek op. cit. pg. 82. Sinodulă parțială calvinescă mai târziu și-a perdută dreptulă acesta, și pe asesorii îi designa protopopulă, sau corpulă asesoriilor se întregea elă pe sine prin alegere. În timpulă mai dincöce înse sinodulă parțială erăși și-a recăpătată dreptulă de a alege pre asesorii scaunulă protopopescă.
⁴⁾ Cf. Dosa Elek op. cit. pag. 157.
⁵⁾ Op. cit. pag. 84.
⁶⁾ Veđi mai susă pag. 86.
⁷⁾ Veđi mai susă pag. 37 nota.
⁸⁾ Can. 89 din colecțiunea lui Gelei.

„Causele cele mai mari și grele mai virtuoasă a căsătoriilor să le trimiță cinstiți protopopii la scaunul Archiresc. ¹⁾”

Între cauzele administrative ale sinodului parțial era și esaminarea celor ce voia să fie miniștri sau preoți, ceea ce probabil se întâmpla și în săborul mic din biserica românească. Canonul 89 al lui Gelei prescrie cu privire la lucrul acesta: „nec non noviter in opus Domini emittendos examinent”, va să zică preoții adunați în sinodul parțial să examineze pe candidații noi de preoție.

* * *

Concluziune. Alăturându acum legislațiunea calvină din Ardelul din secolul al 16 și 18-lea relativă la synodus partialis cu praca săborului mic al bisericii din Ardelul, ce în unele privințe s'a păstrat până astăzi, eram putem să șicem, că asemănarea, sau pôte chiară identitatea acestor două instituțiuni mai că nu se pôte tăgădui. Asemnarea sau identitatea acăsta nu-și pôte afla esplicarea decât în o înriurintă îndelungată a unei biserici asupra celeialalte.

Deci una din două.

Sau biserica calvină din Ardelul a luat instituțiunea acăsta din biserica românească, sau viceversa.

Calvinii înse o ar fi luat din biserica românească, ce s'a ținut pe timpurile acele de biserica răsăritului, dacă instituțiunea săborului mic sau sinodului parțial ar fi o instituțiune a bisericii răsăritului.

Vomă dovedi deci acum, că instituțiunea săborului mic sau a sinodului parțial nu are nici o basă în legislațiunea bisericii răsăritului, și nici nu s'a practisată nici când și nicăiri afară de biserica românească din Ardelul.

III.

Săborul mic în raport cu legislațiunea bisericească răsăritenă despre sinode.

Mitropolitul Șaguna despre săborul mic. Amă amintit de ja în tractatul despre săborul mare, că dreptul și praca bisericii orientale nu cunosc alte sinode cu jurisdicțiune decât sinode din arhierie, anume sinode mitropolitane și sinode patriarhale, în cari numai arhierii au vot decisiv, era preoții ca atari, dacă erau admiși ore careva din ei, aveau numai vot consultativ.

Amă vădit și aceea, că dreptul oriental nu cunoscă chiară nici sinode diecesane, ce le ține episcopul cu clerul diecesei sale, ba încă atari sinode erau și oprite prin canone. ²⁾

Dacă dreptul oriental nu cunoscă nici bară sinode diecesane, atunci cu atât mai puțin pôte cunoscă sinode protopopesce după norma săborului mic din biserica românească din Ardelul.

Acăsta este cauza, de în totă Pravila nu se află nici bară un singur canon, nici cu privire la sinodele diecesane, nici cu privire la sinodele protopopesce.

Ca la o dovadă din cele mai bune ne provocăm în lucrul acesta la Mitropolitul Șaguna. El are un tractat scurt despre sinodele protopopesce sau protopresbiterale, precum le numesc el. ³⁾ În tractatul acesta dă definițiunea sinodului protopopescu, vorbește de președintele acestui sinod și de îndatoririle președintelui, precum și despre afacerile sinodului protopresbiteral. Pentru toate lucrurile acestea fise n'a putut aduce nici bară

¹⁾ Acte sinodale de I. M. Moldovanu tom. I. pag. 149.

²⁾ Vezi Partea III din tractatul despre săborul mare pag. 40.

³⁾ „Compendiu de dreptul canonic”. Sibiu 1868 pag. 377.

un singur canon de al bisericii orientale, deși dreptul canonic, ce l'a scris, dice, că este „al unei sante sabornicesce și apostolicesce biserici.” ⁴⁾ La alegerea protopopului prin sinodul protopopescu se provoca la can. 5 dela Laodicea, pentru ca să arete nu că acest canon prescrie, ca protopopul să fie ales prin sinodul protopopescu, ci numai ca să arete, că ori ce alegere în biserica are să se întâmplă în secret.

În tractatul despre sinodele diecesane, ca să acopere lucrul dinaintea celor nepricepători, s'a provocat la mai multe canone din Pravila. Deschidend Pravila înse ori cine se pôte convinge, că nici unul din canonele aceste nu se referesc la sinodul diecesan, pre care Pravila nice după nume nu-lă cunosc, ci toate se referesc la sinodele mitropolitane sau patriarhale constătore din arhierie. La sinodele protopopesce nu s'a mai folosit nici de manevra acăsta bară, ca să le de un colorit canonic oriental.

Alcum Șaguna în tractatul său despre sinode n'a purces de loc cu sinceritatea și francheța cuvenită unui bărbat de sciință, prin ce a dus pe destui omeni în rătăcire.

Căci dacă Șaguna ar fi voit, să fie sincer și franc, atunci ar fi spus apriat, că tractatul său despre sinodele bisericesce numite economice, în modul și forma, în care l'a spus, nu are nici cea mai mică basă în Pravila și dreptul oriental.

Se pôte convinge despre acăsta ori și cine, luand în mână Pravila și Pidalionul, și asemnându-le cu tractatul acesta al Șaguna. Atunci se va mira, cum a putut un bărbat serios să de la lumină sub titula de drept oriental nisce lucruri așa de neadeverate.

Sau dacă cuiva un atare lucru i-se pare prea greu, dacă cunoscă limba germană, atunci să ia în mână opul amintit de ja la pag. 42 „Die Synoden in der morgenländischen Kirche” de Zishman, cel mai mare canonic oriental german în timpul mai nou, și să-l compareze cu tractatul lui Șaguna despre sinode, și va ajunge la același rezultat.

Ei bine! Dară dacă Șaguna lucrurile aceste despre sinode nu le-a luat din dreptul oriental, căruia îi sunt cu totul necunoscute, atunci de unde le-a luat?

Răspndemă pe scurt. Din constituțiunea bisericească a Sașilor luterani din Transilvania, analogă cu a calvinilor, carea ca unul care în Sibiu a trăit între ei, a avut cea mai bună ocaziune să o cunoscă. Și dacă ar fi voit a instrua pe omeni și nu a-i amăgi, ar fi trebuit să spună lucrul acesta cu totă sinceritatea și francheța.

Șaguna înse așa se vede, că a cugetat, că sub masca dreptului oriental pôte scrie ori ce neadeveruri, căci nimeni nu va observa.

Și în adevăr, că încâtva nici nu s'a înșelat. Căci multă timp a ținut pe omeni în amăgire, că toate lucrurile acelea sunt lucruri orientale. Și a amăgit pre destui nu numai dintre gr. orientali, ci și dintre gr. catolici. Dovadă este memorandumul dela Gherla, care din modul cum vorbește despre biserica gr. orientală românească dela noi, se vede limpede, că încă a fost de credința, că toate lucrurile, ce le-a șis Șaguna despre sinode, și pe cari apoi le-a și intrupat în constituțiunea bisericii sale, sunt lucruri ținătoare de dreptul oriental.

Constatămă dară mai întâi, că Șaguna n'a putut dovedi nici cu un singur canon, că sinodele protopopesce sau săborul mic este o instituțiune orientală.

(Va urma.)

⁴⁾ Tot acolo pag. 382 și uu.

Frați și surori.

De Iulio Diniz.

(Continuare.)

„Provedința dumnezească s'a îngrijit de mijlocul cel mai bun spre acest scop: de o soție pe sama lui Daniil, carea va să să întărească din noi raporturile lui față cu familia sa, cari au slăbit. Margarida —”

„A,” îl întrerupse Joao Semana, „acum începă a vedă limpede! — Așa dar de aceea spriginirea nefcetată a senhoritei învățore? În vreme ce domnul medic a studiat, dta te-ai îngrijit de o soție potrivită pe sama

lui! — Fôrte bine, fôrte bine, domnule parochu, dar gânditu-te-ai Sfinția Ta, că aci ți-ai făcut de lucru cu nisce tineri, nu cu un preot, nici cu un —”

„Înțeleg, ce vrei să dici, Joao. Veși să întreb, dacă privesc eu pe cei doi tineri de capabili de a nutri aplicarea aceea imprumutată, carea conform intențiunii dumnezeesci este de lipsă, pentru ca să se întemeieze o căsătorie fericită.”

„Da, da, — cam așa ceva,” mornăi Joao. „Unii îi dici dragoste. — Așa dar cum stă lucrul acesta? — Eă adevărat că

aflu, că Guida e potrivită pe sama senhorului Danielsinho, înse are ore și elu același gust?”

„N'am de loc să mă îndoesc despre acăsta,” dise parochul și-i împărțăși apoi pe scurt simpatia imprumutată, ce o nutriseră cei doi copii, mai înainte de ce s'a depărtat Daniil din casa părintească.

Joao nu se părea a fi tocmai convins.

„Vomă să sperăm, ce e mai bine,” observă el, „căci n'ași dori, să vedă pe Margaridinha ca fată bătrână. Dar a-și întemeia sperările pe atari istorii din copilăria

loră mi-se pare, — hm, a fi semnul lipsei de experiență practică. La totu' casul voi cercă a-ți sprijini planul prin aceea, că voi împărtași senhorei Teresa și senhoritei sale în semn de prietinie, că pânea pentru ospetulă tinărului medicu se cõe deja în altu' cuptoriu. Nõpte bună, vechiul meu prietinu. Gãndesce-te nițel la sãnetatea ta și mergi acasã. Aerul de sarã nu mai e bun pentru õmeni bẽtrãni."

Preotul nu împlini îndatã sfatul lui Joao Semana. Dupã ce porni murgul, pãrintele Antonio se duse la cãrcima amintitã. Se opri pe cãteva clipite pe prag, fãrã ca õre cine sã bage de samã, cã a sositã aci, și privia la societatea adunatã în odaia nãdușitõre a cãrcimeii. Cãțiva barbați din clasa celor mai sãraci ședeau în jurul unei mese și luau parte la jocul de cãrți, la care ca bancarũ figura unũ individũ defãimatũ din satũ. Grãmeul de bancnote mici și bani de aramã formau obiectul interesului tuturor. Simțemintele, ce rezultau din pierdere ori câștigũ, rãsuflau în injurãturi ori blãstãmuri și sbierãturi selbatice dupã beuturã. Cãrcimariul le-o servia fõrte promptũ

Acum preotul pãși la masã. Presentarea neașteptatã a lui produse o tãcere adãncã. Cei mai bunii dintre cei de fațã își plecarã rușinați ochii la pãmîntũ. Ceialalți priviau cu îndãrjire la o parte. Toți se scularã luãndu-și cu respectũ pãlãriile de pe capũ dinaintea venerabilului preotũ.

"Așa darã aici petrece-ți voi perdẽndu-vẽ în jocũ paralele, cari vi-le câștigați cu atãta amarũ, și vẽ lãsați, sã vi-le rãpescã unũ mișelũ fãrã de fricã de Dumnezeu!" Incepu preotul cu glasũ mișcatũ. "Aici ședeți voi la beuturã, în vreme ce sermaneile võstre femei se sfarmã de mõrte, ca barẽmũ o bucaturã de pãne sã põtã da pruncilor võstri! — Pentru ce faceți voi asa ceva, õmenilorũ, pentru ce vẽ uitați de datorințele fațã cu Dumnezeu

și cu ai võstri? Eũ trebuie sã vinũ, sã vẽ spunũ, ce sã lucrați și ce nu? Nu i-o spune asta fiecãruia consciința sa, numai sã asculte de ea? Rușine sã-ți fie, Manoel, tu aici, și pe copilașii tãi îi lași, sã cerșescã prin satũ? Și tu, Francisco, îți cari banii în cãrcimã, și femeea ta acasã n'are nici cu cãtũ sã-și procure unũ patũ pentru bãtețelul tãu, ci e silitã sã și-lũ culce într'o coșarcã. Tu, Damino, cerșesci pe la Iosé das Dornas sub tõte pretestele, și totuși ai, pe cum se vede, bani prisositori la dispoziție?"

"Creta mea prea bine-lũ cunoșce," observã cãrcimariul.

"Taci!" — durdui preotul. "Taci tu, care nu te îngrozesci a fura banii dela acești õmeni sãraci pentru beuturile tale scumpe și rele! — O, cum mẽ dõre, inima, cândũ trebuie sã vẽdũ, cum voi în tõte õitele renoiți chinurile cele grele de pe cruce ale Domnului! Ori dõrã lucrul celũ mare alã iubirii, ce Isusũ l'a plinitã pentru voi, jertfa crucii sã fie fostũ zãdarnicã?"

"Dacã voi pe voi, soțiile și copiii võstri nu vreți, sã-i scutiți de fõme, vreți dõrã, sã vẽ nimiciți si sufletul nemuritoriũ, icona lui Dumnezeu? — Vẽ veți aduce voi aminte odatã de cuvintele mele între dracii iadului cei veseli de prada lorũ, sau celũ puținũ între chinurile flacãrilor purgatoriului, dar atunci va fi prea târziu, — înțeleg-ți bine, va fi prea târziu!" —

Bẽtrãnul se opri aci. Nici unũ cuvintũ de împotrivre nu se aușia, numai icl colẽ nãbușia cãte unũ suspinũ adãncũ, storsũ de fricã și pocãințã. Dupã cãtãva vreme parochulũ continuã într'unũ tonũ mai blãndũ:

"Încã nu voiũ sã credũ, cã voi ați fi perduți deja, fiii mei. Mari suntũ greșelele nõstre, mai mare înse este îndurarea lui Dumnezeu! Nu vẽ bateți jocũ de îndelunga lui rãbdare, și încrede-ți-vẽ în pãrintesca lui bunãtate și cercați õrã a umbla pe cãile po-

runcilorũ lui. — Vedeți, prietiniĩ mei, suntũ vẽduve, pe cari beția bãrbațilorũ, și orfanii, pe cari pãrînti fãrã consciințã i-au lãsatũ în cea mai amarã miserie, — pentru acești sãraci și cei mai lipsiți dintre noi voimũ sã stringemũ banii, ce suntũ aci pe masã."

"Fiesce care dintre voi a pututũ perde acești bani, și ei ar fi ajunsũ în buzunariul unui înșelãtorũ și ar fi continuatũ a fi spre stricãciune. Așa înșe fiesce care sã punã banii sãi în pãlãria mea cu cugetulũ, cã prin acẽsta vre sã facã în cãtva destulũ pentru pãcatele sale."

Fãrã de nici o împotrivre puserã toți pe rindũ banii în pãlãria parochului. Numã cãrcimariul nu se putu rãbda, sã nu bombãnescã:

"În acestũ chipũ eũ suntũ celũ pãgubitũ, cãci cine plãtesce beuturã? Dõrã meseria mea stã în vindere de beuturã?"

"Meseria ta este ca a nõstrã a tuturor, sã te îngrijesci de mãntuirea sufletului," ãise pãrintele Antonio și porni. "Nõpte bunã, fiii mei! Preafericita Feciõrã sã se rõge pentru voi, ca sã aveți puterea de a vẽ împotrivi ispitelorũ. Sã lãudãmũ pe Isusũ Christosũ!"

(Va urma.)

Bibliografie.

A apãrutũ de sub tipariũ **Octochiul celũ micũ** edit. III. Blãziũ 1892 și se aflã de vindere la tipografia seminarialã nelegatã cu prețul de 80 cr. v. a., legatũ cu cãlcãiũ de pãnzã cu 95 cr. v. a. Legatũ dimpreunã cu **Pentecostariulũ** costã 1 fl. 80 cr. v. a.

Editorũ și redactorũ rãspundẽtorũ:

Dr. Victorũ Szmigelski.

Cu deosebitã stimã cutezũ a încunoscințã pre
Veneratulũ Clerũ greco-catolicũ,
cã precum și pãnã acum iaũ asupra-mi gãtirea de
iconostase, amvõne, altare

și alte obiecte de ale instruirei interne a bisericelorũ, în ce priveșce lucrul de mãsariũ și de sculptorũ, de colorare respective de marmorisare și de prevedere cu icõne sãnte, dimpreunã cu aședarea acelorũ obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servescũ cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice aũ câștigatũ recunõscere deosebitã, si tõte mẽ îndreptãțescũ la sperarea, cã Veneratulũ Clerũ mẽ va împãrtași ocașional-minte de prețuitã-ĩ încredere. Silința mea sã va îndreptã totũ-deauna într'acolo, cã și de aci înainte se meritũ renumele celũ bunũ, care mi-lam câștigatũ pãnã acum.

Prin tarifulũ de zone dispãrẽndũ departãrile, prin acẽsta capacitatea de concurențã mi-sa mãritũ.

Rogãndu-mẽ pentru prețuite comãde sum

Oradea-mare, 10 Ian. 1892

cu deosebitã stimã
Carolũ Müller,

auritorũ și fabric. de recuis. biserice.

(6) 88—52

Turnãtoria de clopote și de metale a lui **ANTONIU NOVOTNY**

(2) 21—26

în
Timisiõra-Fabricã

se recomandã spre pregãtirea clopotelorũ nouẽ, precum la preturarea clopotelorũ stricate, mai departe spre facerea

de clopotiri întregi armoniõse, pe lângã garanțã pe mai mulți ani, în fiesce care mãrime provẽdute cu ajustãri de ferũ bãtutũ construite spre a întõce clopotele cu ușurințã în ori ce parte, îndatã ce suntũ bãtute de o lature, prin ceea ce suntũ mãntuite de a se strica.

Cu deosebire recomandã de elã inventatele și de mai multe ori premiatele

Clopote patentate gãurite,

cari aũ unũ tonũ mai intensivũ, mai limpede, mai plãcutũ și cu vibrare mai voluminõsã decãtũ clopotele turnate dupã sistemulũ vechiũ, **cãtu unũ clopotu patentatu de 300 kg. este egalũ în tonu cu unulu de 400 kg.** turnatũ dupã sistemulũ vechiũ.

Mai departe se recomandã spre facerea de scaune de fieru bãtutũ de sine stãtãtõre, spre preadjustarea clopotelorũ bețrãne cu corõne de ferũ bãtutũ ca și spre turnare de clopote **pentru orolõge și de tõce din metalu.** Clopote în greutate de 300 kg. și mai josũ se aflã tot-deuna în magazinũ.

Prețurile ilustrate se trimitũ gratis și franco.